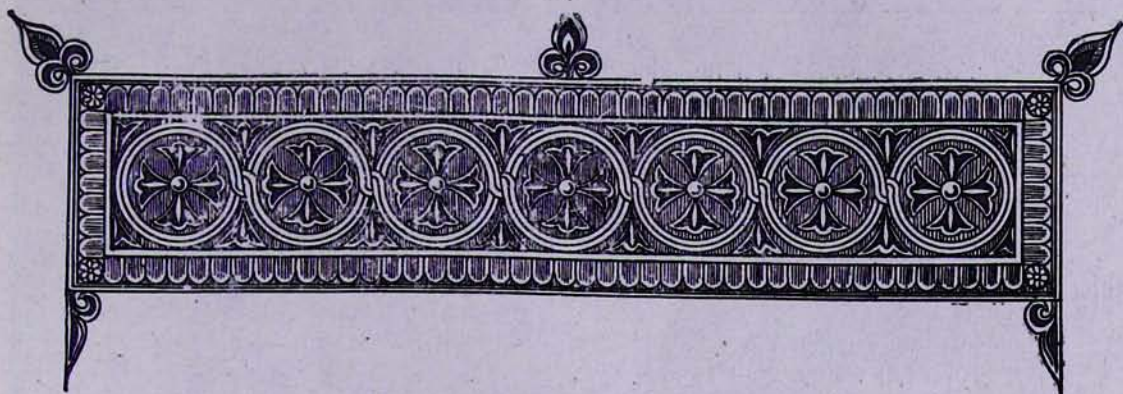

ԱՎԱԳ ՇԱԲԱԹԸ ԵՎ ՓՐԿԶԻ ՀՐԱՇԱՓԱՌ
ՀԱՐՈՒԹՅԱՆ ՏՈՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹՅՈՒՆԸ
ՄԱՅՐ ԱԹՈՒՌԻՄ

Քրիստոս յարեալ ի մեռելոց,
Մահուամբ վճառ կոխեաց,
Եւ Յարութեամբն Իւրով,
Մեզ վկեանս պարգեւեաց,
Նմա փառք յախտեանս, ամէն:

Գարնանային կենսապարզև արեգակի շողերը առաջնորդեցին մեզ դեպի Իջման ա. սեղան՝ ուռենու ոստերով, օվսաննաներով ու օրհներգություններով դիմավորելու մեր Տիրոջը և Փրկչին:

Քառասնօրյա պահքի, տրտմության և ապաշխարության օրերին փոխարինելու էր եկել ուրախությունը. ալելուիա, օվսաննա Բարձրյալին:

Հրեա ժողովրդի նման հայ ժողովուրդը, Ծաղկապարդի առավոտյան, խոնավել էր հայոց Երուսաղեմի՝ Միածնաեջ տաճարի շուրջը:

Մինչև երեկո տևող այդ ցնծությունը Ավագ շաբաթը խոկումներով, աղոթքներով ու սաղմոսերգություններով անցկացնելու երաշխիք է դառնում:

Ապրիլի 4-ին, Ավագ հինգշաբթի.—Յիշատակ ընթերցեց Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի:

Այսօր Մայր տաճարի Ավագ ա. սեղանի վրա ա. պատարագ է մատուցում Ս. Շնորհք արքեպիսկոպոս Բաղդասարյանը:

«Հայր մեր»-ից առաջ Ս. Հուսիկ արքեպիսկոպոս Սանթրույանը ընթերցում է Ս. Բարսեղ Կե-

սարացու աղոթքի աշխարհաբար թարգմանությունը:

Երեկոյան հանդիսավոր ժամերգությունից հետո բացվում է Ավագ ա. սեղանի վարագույրը և սկսվում է Ոսկավայի Քրիստոսահաստատ արարողությունը՝ ձեռամբ Մայր Աթոռի դիվանապետ Ս. Ներսես եպս. Պոպապայանի:

Ծնրադիր սրբազանը մեկ առ մեկ լվանում և օծում է պայծառ հայացքներով իրեն մոտեցող տղաների ոտքերը:

Պահն այնքան է խորհրդավոր, որ ա. սեղանից լսվում է դարերի խորքից հնչող Աստվածորդու հորդորն Իր աշակերտներին. «Գիտե՛ք փնջ արարից ձեզ. Դուք կոչե՛ք զիս Վարդապետ և Տեր, եւ բարութք ասե՛ք, քանզի եմ իսկ: Իսկ արդ, եթե ես լուացի զոտս ձեր, Տէրս եւ Վարդապետս, եւ դուք պարտիք զմիմեանց ոտս լուանալ: Չի օրինակ մի ետու ձեզ, զի որպէս ես ձեզ արարի, եւ դուք առնիջիք»:

Ոսկավայի արարողությանը ներկա էր Վեհափառ Հայրապետը:

Այդ օրվա խորհուրդը ավելի հուպիչ է դարձնում Տիրոջ Մատնության և Չարչա-

րանքների արարողության կարգը, որը ավարտվում է խավարման խորհրդանշական պահի կատարումով:

Հիսուս խաչի վրա է՝ շուրջը հեթանոսներ, խաչված ավազակներ: Իր երկրային տառապանքների գագաթնակետի՝ խաչի վրա անգամ, բարության Իր գերմարդկային հոգով, աղոթում և ներում է հայցում երկնավոր Հորից՝ Իր երկու կողմում խաչված ավազակների համար:

Խաչված Աստվածորդին Իր աստվածային փառքի հետ վերջին վայրկյանին ցույց է տալիս նաև Իր մարդկային բնության հատկանիշները:

Բնության տարրերը ողբում են իրենց Արարչի տառապանքները:

Խավարում է աշխարհը: Այդ պահին խավարի մեջ էին նաև մարդկանց հոգիները: Եկեղեցին ընկղմված էր թանձր խավարի մեջ: Ս. սեղանից, խորհրդավոր, հնչում է Տ. Հայկապոլոս վրդ. Նաջարյանի ձայնը.

«Էի, էի, լամա սաբաթանի. այսինքն է՝ Աստված իմ, Աստված իմ, ընդէ՛ր թողեր պիս (Մատթեոս ԻԷ 46):

Ամբողջ Ավետարանի պատմությունը, մի տեսակ, առաջաբան է Ավագ շաբաթի համար, իսկ Ավագ շաբաթը՝ հավատացյալին տանում է դեպի Հիսուսի խաչելությունը և հարությունը:

Տակավին մի քանի օրեր առաջ, Ծաղկավարդի տոնին, օվսաննաներով, օրհներգություններով և այլելուսներով ողջունում էին Հիսուսի Երուսաղեմ մուտքը: Եվ Երուսաղեմի փողոցներում դեռ արձագանքում էին այդ ողջույնի ձայները: Հիսուս Պասեքը՝ Իր վերջին ընթրիքը, ուտում է Իր աշակերտների հետ միասին, և նրանց միջոց է տալիս, որպեսզի երբ մարմնով վերանա նրանցից, անպայման լինի նրանց հետ՝ հիմնելով պատարագի սուրբ խորհուրդը: Պատարագից հետո Հիսուս Իր աշակերտներին տալիս է նաև խոնարհության դասը, որ այսօր երեկոյան տեսաք Ուռնվայի արարողությամբ: Հիսուս Ինքը՝ Տերը և Վարդապետը, խոնարհվեց և լվաց Իր աշակերտների ոտքերը: Մի խոնարհություն, որը մի քիչ անց Իր կյանքով և մարմնով իսկ պիտի փաստեր համայն մարդկությանը: Ամեն ինչ արված էր, ամեն ինչ ասված էր արդեն: Եվ Հիսուս Իր աշակերտներով առանձնանում է Գեթսեմանիի պարտեզով՝ աղոթելու և խոկալու: Հիսուս ցանկանում էր նախապատրաստել Իր աշակերտներին զայիք դեպքերին: Բայց աշակերտները մի կողմից անկոր լինելով հասկանալու կատարվող դեպքերը, մյուս կողմից հոգնած լինելով օրվա աշխատանքից, անկոր դիմադրելու մարմնի տկարությանը, թուլանում են և քնում: Սակայն Հիսուս աղոթքի էր կանգ-

նած Իր հոգու հետ, Աստուծո հետ, որովհետև պետք է պորացներ մարմինը: Եվ աղոթում էր Աստծուն ասելով. «Տեր անցկացրու այս բաժանկն ինձանից, բայց ոչ այնպես, ինչպես ես եմ ուզում, այլ ըն կամքի համաձայն»: Որովհետև, թեև հոգին հոժար էր, բայց տկար էր մարմինը: Մինչև արևածագ աղոթելով Հիսուս կարողանում է պորացնել և պատրաստել Իր մարմինը: Եվ արևածագին արդեն ամեն ինչ վճռված և որոշված էր: Եվ Հուդան գալիս է փարիսեցիների, քահանայապետների և դպիրների խմբով մատնելու և ձերբակալելու իր Տիրոջը: Սակայն Հիսուս Ինքն է ընդառաջ ելնում բռնողներին, կամովին Իրեն հանձնելով քահանայապետներին ասելով. «Ավազակ բռնելո՛ւ եք եկել, որ պենք ու պահիլ եք գալիս: Միշտ ձեզ հետ էի տաճարում, ինչո՞ւ Ինձ այնտեղ չձերբակալեցիք»: Աշակերտներից ոմանք փորձում են պաշտպանել իրենց Տիրոջը, սակայն Նա թույլ չի տալիս Իր աշակերտներին ասելով. «Ձեր սուրը դրեք պատյան, որովհետև սուր վերցնողը սրով կընկնի»:

Ճշմարտության, լույսի և արդարության, գերագույն այս իրողությունների համար պաշարողը չէր կարող պենքով պաշարել: Բայց սրից, նետից, պենքից ավելի ուժեղ մի պենք գոյություն ունի. դա խոնարհությունն ու համբերությունն է: Հիսուսի խոնարհության այդ օրինակը ներջնադ ուժ է մեզ համար: Հիսուս Ինքն Իրեն կամովին է հանձնում հրեաներին: Նրան տանում են դատելու: Կարծեք դերերը փոխվել էին: Պատկերացրեք մի դատարան, որտեղ գողերն ու ավազակները ստանձնում են դատավորի պաշտոնը և դատում են դատավորին: Ճիշտ այդ պատկերն էր այնտեղ: Եվ դատելու կարիք էլ չկար, որովհետև նրանք նախօրոք որոշել էին դատավճիռը: Մահ և ուրիշ ոչինչ:

Եվ անօրինակ այս որոշումը մի կերպ խրդարացնելու համար Հիսուսին տարան Երուսաղեմի հռոմեացի կառավարիչ Պիղատոսի մոտ, որպեսզի նա տա վերջնական որոշումը: Պիղատոսը ուզեց խնայալ, թե հրեաները ինչո՞ւ են այսքան կամենում այս մարդու մահը, մոտիկից ծանոթանալով գործին պզուժ է, որ Հիսուսին մահվան դատապարտելու համար ոչ մի հիմնավոր պատճառ չկա: Եվ կարծեք նույնիսկ փորձում է Նրան ազատել. ծեծել է տալիս, փշե պսակ է դնում գլխին, ծիրակի է հագցնում և ծաղրում է, որպեսզի հրեաները կարողանային ասել, որ ոչ, մենք Նրա մահը չենք ցանկանում: Նույնիսկ առաջարկում է մի ավազակի փոխարեն Նրան ազատ արձակել: Սակայն, ով մարդկային ողբերգություն: Նույն ամբոխը, որ օրեր առաջ օվսաննաներով էր դիմավորում Հիսուսին, իրենց ղեկավարների առաջ-

ՅՐՀՆՈՒԹՅՈՒՆ ԺՈՂՈՎՐԴԻՆ

(Մայր Աթոռ, 7 ապրիլի 1985 թ.)

«ԱՐՅԱՎ Ի ՄԵՌԵԼՈՅ»

(Մայր Աթոռ, 7 ապրիլի 1985 թ.)

նորոգությամբ գոռում էին. «Խաչ հանիր Նրան, խաչ հանիր»:

Այո: Պետք է կատարվեր այն, ինչ որ վիճակված էր: Հին Կոտակարանում մարգարեների բերանով ասվել էր այս բոլորը, և բաժակը պետք էր ընկեր մինչև մրուր: Եվ Հիսուս ուսին դրած խաչը զանդաղ բարձրանում էր Գողգոթայի բարձունքը: Հանկարծ այնտեղ խաչի վրա իրական խավար է տիրում: Այդ խավարն ավելի ահարկու էր նրանով, որ խավարեցնում էր մարդկանց հոգիները: Նրանք չէին տեսնում այն, ինչ կատարվում էր: Խաչելով Հիսուսին նրանք կարծում էին, որ այդ ձևով հնարավոր կլինի սպանել լույսը, ճշմարտությունը և արդարությունը:

Սակայն Հիսուսի խաչվելով վերջ չգտան ճշմարտությունն ու արդարությունը:

Հայ ժողովուրդը, 1915 թ., ամենանեղ պահին, եթե հավատք ու հույս չունենար, թե կարող է ապրել, պետք է որ մահացած լիներ արդեն: Հայրենական պատերազմին նույնպես. եթե մեր երկրի ժողովուրդները չհավատային իրենց կամքին, իրենց գործի արդարությանը, արդեն պարտված և ոչնչացած կլինեին:

Հիսուս խաչի վրա ավելի պորավոր ու ամուր էր, քան երբեք: Երկնքում փայլատակող կայծակը լուսավորում էր խաչը: Պատկերացրեք այդ հրաշալի տեսարանը, երբ խավարի մեջ խաչից լույսն էր արձակվում: Այո: Եվ այդ լույսն ընկնում էր ոչ թե հրեաների վրա, այլ խաչափայտի կողքին կանգնած հեթանոս հարյուրապետի վրա, որ ասում է. «Իսկապես այս մարդն Աստուծո Որդին է»: Սրանից ավելի մեծ հայտարարություն և ճշմարտության ճանաչում այլևս չէր կարող պատահել: Խաչից ելնող լույսը պիտի տարածվեր դատարկ գերեզմանից, պիտի հասներ իր աշակերտներին մինչև Համբարձում և Հոգեգալուստ: Բայց այն աշակերտները, որոնք թողել-գնացել էին, այդ խաչից ճառագող լույսից ոգևորված, այդ խաչից հեռացած առաքյալները իրենց կյանքը պիտի տային այդ խաչի համար:

Այս խավարի և տրտմության պահին, խաչից ճառագող լույսը թող մեզ ուղենիշ լինի, որպեսզի խավարի մեջ չմնա մեր հոգին, և ոչ միայն այս պահին, այլ նաև մեր բոլոր խավար պահերին: Որովհետև, ինչպես Պողոս առաքյալն է ասում՝ «Եթե մենք քրիստոնյա ենք, ուրեմն մեր մարմնի վրա կարող ենք կրել Քրիստոսի չարչարանքները, եթե քրիստոնյա ենք, ուրեմն կարող ենք խաչվել, որովհետև մենք հավատում ենք, որ խաչելությունից հետո մեզ լուսավորելու է Հարությունը»:

Թող խաչյալ Քրիստոսի խաչից ճառագալող շնորհները մեր մեջ լինեն, այժմ և հավիտյան հավիտենից, ամեն»:

Վարագույրի ետևից, խորհրդավոր մթության մեջ, լսվում է Հիսուսի կողմից Աստվածամորն ուղղված աղերսագին խոսքերի սրտատոցոր երգը. «Ո՛ր ես մայր իմ»: Այդ բոլոր տառապանքներից հետո «Յիսուս արձակեաց ձայն մեծ և եհան զոգի»:

Ապրիլի 5-ին, Ավագ ուրբաթ.—Յիշատակ չարչարանաց և խաչելութեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի:

Այսօր, միջօրեին, Տ. Ներսես սրբապանի նախագահությամբ, կատարվում է «Խաչելութեան կարգն ըստ Տոնացոյցի», իսկ երեկոյան ժամերգությունից հետո՝ թաղման կարգն ու թափորի հանդիսավոր արարողությունը:

Ապրիլի 6-ին, Ավագ շաբաթ.—Ճրագալոյց Ձատկի:

Երկնականարը արևաճառագայթներից ուրախության ծիրանի էր հագել, և Մասիաց լեռնապարը ողողվել էր վառ կարմիրի տոնական գույներով:

Ուխտավորները շարան-շարան լցնում էին Մայրավանքի Ս. Աստվածածին եկեղեցին ու բակը:

Հավարավոր հավատավոր հոգիներ պահոց շրջանի տխուր օրերի ընթացքում միշտ ունեցել են Հարության բերկրալի ավետիսը լսելու երջանիկ սպասումը:

Երեկոյան ժամը 20-ին, ճաշու հանդիսավոր ժամերգությունից հետո, սարկավազն իր «Օրհնեա Տէր»-ով ավետում է ժողովուրդին սուրբ և անմահ պատարագի սկիզբը:

Օրվա պատարագից է Ս. Սրեն եպս. Բերբերյանը: Լուսավոր շաեերի և բոցկլտացող կանթեղների պայծառ լույսի տակ պատարագիչ սրբապան հայրը ժողովուրդին բաշխում է երկնային խաղաղությունը, իսկ դպրաց դասը, տաճարի սրբապան կամարների տակ, ի լուր ամենքի, տարածում է Փրկչի հրաշափառ Հարության ավետիսը՝ «Քրիստոս յարեալ ի մեռելոց»: Ավետիս աշխարհին, ավետիս՝ խաղաղության, ճշմարտության և արդարության կարոտ հոգիներին: Ավետիս աշխարհի չորս ծագերին. հարություն առավ խաղաղության, լույսի և ճշմարտության Արքան՝ աշխարհի Արարիչն ու մարդկության Փրկիչը:

Ողջույնի պահին ալիքվում է ժողովուրդը, և սրբապան համբույրի հետ բոլորի սրտերին դրոշմվում է Հարության ցնծալի ավետիսը:

Ս. պատարագի վերջում եկեղեցական թափորը առաջնորդում է Վեհափառ Հայրապետին դեպի Վեհարան, ուր մեկ անգամ ևս

միմյանց հաղորդելով Քրիստոսի Հարության ավետիսը՝ աջահամբույրով շնորհավորում են Վեհափառ Հայրապետի Հարության տոնը:

Ապրիլի 7-ին, կիրակի.—Չատիկ: Յարութիւն Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի եւ Աւետումն Ս. Աստուածածնի:

Բարի լույս, ավետավոր լույս, ինաստալից ու սիրո լույս է ծագել Հայաստան աշխարհի վրա՝ ոչ ամենօրյա, սովորական լույսի նման, այլ տոնական ու հաղթական:

Լույս, բարի լույս: Թռչունների երգի հետ խոխոջում են Վաղարշապատի առվակները, լույսի և արեգակի հետ խաղում են մարդկանց՝ տասնյակ հազարավոր ուխտավորների աչքերը, որոնք նայում են Մայր տաճար Ս. Էջմիածնի պանգակատանը, որտեղից ծիծեռնակների ճախրի միջից լսվում է Փրկչի Սուրբ Հարության ս. պատարագին ներկա գտնվելու հրավերի պանգակների ձայնը:

Ուրախ են բոլորը՝ թե՛ ծեր, թե՛ մանուկ: Ամենուրեք լսվում են ուրախաբեր ողջույները. «Քրիստոս յարեալ ի մեռելոց»: Եվ միաբերան թնդացող պատասխանները լրջնում են վանքը. «Օրինեալ է Յարութիւն Քրիստոսի»:

Օրվա պատարագին է Մայր Աթոռի դիվանապետ Տ. Ներսես եպս. Պոպապայանը: Հրաշափառի երգեցողությամբ սրբազանը առաջնորդվում է դեպի ատյան:

Նորից լսվում է դպրաց դասի ցնծագին ավետիսը. «Քրիստոս յարեալ ի մեռելոց»: Ցնծում է ժողովուրդը, երգվում են օվսաննաներ, ալելուիաներ, օրհներգություններ, քանկի.

«Այսօր յարեալ ի մեռելոց,
Փեսան անմահ եւ երկնաւոր,
Քեզ աւետիք խնդութեան,
Հարսն ի յերկրէ եկեղեցի.
Օրինեալ ի ձայն ցնծութեան,
վԱստուած Քո Սիօն»:

«Հայր մեր»-ից առաջ քարոզ է խոսում Նորին Սրբություն Վեհափառ Հայրապետը (տես էջ 3):

Հավարտ ս. պատարագի եկեղեցական թափորը Վեհափառ Հայրապետին առաջնորդում է Վեհարան:

ՀԱՂՈՒ ՍԱՐԿԱՎԱԳ ՄԱՐՏԻՐՈՍՅԱՆ

